

ДОСВІД ІНТЕГРУВАННЯ МЕТОДІВ НАРОДНОЇ І НЕТРАДИЦІЙНОЇ МЕДИЦИНИ В НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ НА ЕТАПАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ПРОВІЗОРІВ ТА ЛІКАРІВ

- В. І. Тодорова, к. фарм. н., доц. каф. контролю якості і стандарт. лік. засобів
С. Г. Убогов, к. фарм. н., доц., зав. каф. контролю якості і стандарт. лік. засобів
А. П. Радченко, старший викладач каф. контролю якості і стандарт. лік. засобів
Л. Б. Пилипчук, к. фарм. н., доц. каф. контролю якості і стандарт. лік. засобів
Л. О. Федорова, к. фарм. н., старший викладач каф. контролю стандарт. лік. засобів

- *Національна медична академія післядипломної освіти ім. П. Л. Шупика, м. Київ*

Вступ

Беручи до уваги нові підходи до застосування **лікарських засобів рослинного походження (ЛЗ РП)** в лікувальних та реабілітаційних стандартах і протоколах надання медичної допомоги, а також зацікавленість лікарів різних спеціальностей до питань використання ЛЗ РП у світовій медичній практиці, з одного боку, та багаторічний досвід наукової й викладацької роботи на кафедрі контролю якості і стандартизації лікарських засобів НМАПО ім. П. Л. Шупика з питань теоретичних основ застосування ЛЗ РП, обумовили доцільність та необхідність сформувати банк наукової інформації, який ліг в основу створення навчальних планів і програм тематичного удосконалення для лікарів та провізорів [3, 4].

Метою нашої роботи було здійснення аналізу актуальності включення до навчальних планів і програм методів народної та нетрадиційної медицини.

Матеріали та методи дослідження

Багаторічний досвід вивчення біологічно активних сполук (БАС) лікарської рослинної сировини (ЛРС), методів стандартизації матричних настоек гомеопатичних засобів та формування сучасної наукової методології взаємозв'язку «структура-властивості» для БАС лікарських рослин (ЛР) покладено в основу створення навчальних планів і програм тематичного удосконалення лікарів та провізорів «Наукові основи та сучасні засоби фітотерапії», «Фітотерапевтичні та гомеопатичні засоби» [3, 4]. Тривалий час на кафедрі проходили цикли тематичного удосконалення «Застосування апі-, фітозасобів та медичних п'явок у профілактиці та лікуванні захворювань» та «Духовні аспекти практичної діяльності лікаря і провізора». Матеріали перших двох вищезгаданих циклів увійшли до тематичного розділу колективної наукової монографії співробітників кафедри контролю якості і стандартизації лікарських засобів НМАПО імені П. Л. Шупика [3]. За матеріалами останнього навчального циклу була видана окрема монографія [5].

Нами було проаналізовано навчальні плани та програми, які містять алгоритми впровадження ЛЗ РП та гомеопатичних лікарських засобів (ГЛЗ) у сучасні протоколи лікування і профілактики різних захворювань.

Результати дослідження та їх обговорення

З кожним роком оновлюються стандарти оцінки якості надання освітніх послуг, змінюються форми подачі інформації на навчальних циклах післядипломної освіти, включаючи необхідність забезпечення мультимедійного супроводу та елементів дистанційного навчання. В навчальних планах і програмах циклів тематичного удосконалення «Наукові основи та сучасні засоби фітотерапії» та «Фітотерапевтичні та гомеопатичні засоби» використано сучасні методичні підходи до класифікації ЛЗ РП у світовій медичній практиці та в Україні. У програмах велика увага приділяється висвітленню біохімічної суті та механізмів фармакологічної дії ЛЗ РП, особливості використання ЛР на основі національних традицій офіційної, народної та нетрадиційної медицини, а також моделюванню багатокomпонентних рослинних зборів.

Важливою складовою навчального плану і програми є семінарські та практичні заняття, на яких, завдяки цілісному підходу до обґрунтування біологічної дії ЛЗ РП, розглядаються практичні аспекти застосування засобів фітотерапії та гомеопатії у лікуванні різних захворювань. У зазначених програмах акцентується увага на набутті необхідних практичних навичок.

Наприклад, відпрацьовуються такі вміння: обґрунтовувати можливі напрямки медичного застосування фітопрепарату чи фітокомпозиції за відомим складом БАС; надавати консультативну допомогу щодо застосування ЛРС та ЛЗ РП на основі взаємозв'язку «структура-властивості» для БАС рослинного походження (на прикладі фітокомпозиції для лікування конкретного захворювання); надавати характеристику інгредієнтів, які входять до складу ЛЗ РП на прикладі гомеопатичних ЛЗ для лікування певних захворювань;

створити фітокомпозицію для лікування конкретного хворого на моделі лікування гіпертонічної хвороби та багато інших навичок.

Навчальні цикли, що проводяться на базі кафедри, розраховані на місячний термін навчання, тоді як на базі закладів охорони здоров'я є можливість відпрацьовувати практичні навички у клінічному аспекті у повному обсязі протягом більш тривалого терміну – 1,5 місяці. Ця передумова знайшла втілення у двох навчальних планах, які передбачають проведення циклів з різною тривалістю в залежності від конкретної навчальної бази.

До навчальних програм, які розраховані на лікарів різного профілю та провізорів, включено такі курси: сучасний стан використання ЛЗ РП у світовій медичній практиці; вивчення арсеналу стандартизованих ЛЗ РП в Україні; особливості використання ЛР на основі національних традицій офіційної, народної та нетрадиційної медицини.

Програмою передбачено проведення семінарів з обміну досвідом щодо питань застосування ЛРС та ЛЗ РП для надання медичної допомоги при різних захворюваннях.

Питання якості ГЛЗ, які висвітлюються в курсах «Загальна характеристика і класифікація гомеопатичних лікарських засобів» та «Сучасні вимоги до якості ГЛЗ», регламентуються вимогами ДФУ 2-го видання та Додатком 3 до нього, які гармонізовані з матеріалами Фармакопеї США і Британської Фармакопеї та відповідають світовій тенденції глобалізації і гармонізації стандартів якості ЛЗ [1, 2].

Знання цих питань дає можливість осмисленого вибору включення гомеопатичного методу лікування в протоколи оздоровлення та профілактики захворювань практикуючими лікарями.

Висновки

Тенденції до інтегрування методів народної та нетрадиційної медицини у протоколи лікування в різні періоди розвитку медицини в Україні змінюються. Однак зусилля науково-педагогічних колективів, спрямовані на наукове осмислення та включення до навчальних планів і програм на етапах післядипломної освіти методів народної та нетрадиційної медицини, значно розширюють бачення фахівцями значення цих методів, особливо для превентивної медицини та на етапах медичної реабілітації.

Литература

1. Державна Фармакопея України: в 3 т. / Державне підприємство «Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів». – 2-е вид. – Харків: Державне підприємство «Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів», 2014. – Т.3. – 732 с.
2. Державна Фармакопея України / Державне підприємство «Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів». – 2-е вид. – Доповнення 3. – Харків: Державне підприємство «Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів», 2018. – 416 с.
3. Сучасна концепція забезпечення якості лікарських засобів: колек-

тивна монографія / за наук. ред. проф. Н.О. Ветютневої. – ТОВ «Нілан ЛТД», 2018. – 400 с.

4. Забезпечення, контроль якості і стандартизація лікарських засобів. Навчально-методичний посібник / За ред. проф. Н. О. Ветютневої. – Вінниця, ПП «ТД» Едельвейс і К», 2016. – 505 с.

5. Духовные аспекты практической деятельности врача и провизора / Гриценко Е. Н., Кулиниченко В. Л., Мережинская Е. Ю., Минцер О. П., Песоцкая Л. А., Тодорова В. И.; Под общей ред. Гриценко Е. Н. – Львов: УАД, 2006. – 192 с.

Надійшла до редакції 29.10.2018

УДК 615.322:615.015.32:615.89]:614.252.2:378.046.4:378.2

В. І. Тодорова, С. Г. Убогов, А. П. Радченко, Л. Б. Пилипчук,
Л. О. Федорова

ДОСВІД ІНТЕГРУВАННЯ МЕТОДІВ НАРОДНОЇ І НЕТРАДИЦІЙНОЇ МЕДИЦИНИ В НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ НА ЕТАПАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ПРОВІЗОРІВ ТА ЛІКАРІВ

Ключові слова: Лікарські засоби рослинного походження, гомеопатичні лікарські засоби, навчальні плани та програми циклів тематичного удосконалення.

Поглиблення знань у галузі народної та нетрадиційної медицини, а саме фітотерапії та гомеопатії, шляхом включення цих питань у навчальні плани і програми тематичного удосконалення лікарів та провізорів на етапах післядипломної освіти значно розширить бачення фахівцями значення цих методів, особливо для превентивної медицини та на етапах медичної реабілітації.

В. И. Тодорова, С. Г. Убогов, А. П. Радченко, Л. Б. Пилипчук,
Л. А. Федорова

ОПЫТ ИНТЕГРИРОВАНИЯ МЕТОДОВ НАРОДНОЙ И НЕТРАДИЦИОННОЙ МЕДИЦИНЫ В УЧЕБНЫЕ ПРОГРАММЫ НА ЭТАПАХ ПОСЛЕДИПЛОМНОГО ОБРАЗОВАНИЯ ПРОВИЗОРОВ И ВРАЧЕЙ

Ключевые слова: Лекарственные средства растительного происхождения, гомеопатические лекарственные средства, учебные планы и программы циклов тематического усовершенствования.

Углубление знаний в области народной и нетрадиционной медицины, а именно фитотерапии и гомеопатии, путем включения этих вопросов в учебные планы и программы тематического усовершенствования врачей и провизоров на этапах последипломного образования значительно расширит видение специалистами значения этих методов, особенно для превентивной медицины и на этапах медицинской реабилитации.

V. I. Todorova, S. H. Ubohov, A. P. Radchenko, L. B. Pilipchuk,
L. O. Fedorova

EXPERIENCE OF INTEGRATING METHODS OF FOLK AND NON-TRADITIONAL MEDICINE IN EDUCATIONAL PROGRAMS AT THE STAGES OF POST-GRADUATE EDUCATION OF PHARMACISTS AND DOCTORS

Keywords: Herbal remedies, homeopathic medicines, curricula and programs for thematic improvement cycles.

Deepening knowledge in the field of traditional and alternative medicine, namely, phytotherapy and homeopathy, by including these issues in the curriculum for the thematic improvement of doctors and pharmacists at the stages of postgraduate education will expand the specialists' vision of the importance of these methods, especially for preventive medicine and rehabilitation.

УДК 615.014.07:615.349.7:615.322:582.998.16

ДОСЛІДЖЕННЯ ЦУКРОЗНИЖУВАЛЬНОЇ ДІЇ СУХОГО ЕКСТРАКТУ ТРАВИ ЧОРНОБРИВЦІВ

- Г. Р. Козир, к. фарм. н., доц. каф. управ. та економ. фарм. з технол. лік.
С. М. Марчишин, д. фарм. н., проф., зав. каф. фармакогн. з мед. ботан.
- ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет ім. І. Я. Горбачевського МОЗ України»

Цукровий діабет (ЦД) вважається пандемією ХХІ століття. Згідно з даними Міжнародної діабетичної федерації (МДФ), у 2015 році зареєстровано 415 млн. дорослих людей із діабетом, а згідно з її прогнозом, у 2040 році буде 642 млн. хворих на діабет [1]. Близько 2 % усього населення України страждає від даної недуги, але реальна кількість значно (у 2-3 рази) вища [2]. ЦД займає 7 місце серед головних причин смертності населення більшості країн світу [3].

За даними ВООЗ, захворюваність на ЦД постійно зростає і становить серед людей старших 18 років 8,5 % населення планети [4], в Україні – 9,1 % (чоловіки – 8,3 %, жінки – 9,7 %, за даними ВООЗ 2016 р.). ЦД 2 типу діагностують у 80-85 % усіх хворих на ЦД, причому в переважній більшості це люди у віці старше 30 років [5].

Сучасна фармакотерапія ЦД 2 типу має комплексний характер і спрямована на збереження або поліпшення функції β -клітин підшлункової залози (ПЗ), підвищення чутливості периферичних тканин до дії інсуліну, стабілізацію рівня глікемії та відновлення метаболізму в цілому. Тому для профілактики і лікування ЦД необхідно застосовувати препарати з різноспрямованою дією або комбіновану терапію, яка буде впливати на різні ланки патогенезу даного захворювання. У цьому аспекті перспективним є створення засобів на основі лікарських рослин, застосування яких у терапії ЦД має багатовіковий емпіричний досвід народної медицини і на сучасному етапі доповнюється новими дослідженнями щодо механізму їх дії.

Незважаючи на те, що сьогодні відомо понад 150 видів рослин з цукрознижувальними властивостями, перелік офіційних антидіабетичних засобів на їх основі недостатній, тому метою даної роботи було вивчення гіпоглі-

кемічної дії сухого екстракту з трави чорнобривців розлогих.

Зважаючи на те, що рослини роду Чорнобривці у народній медицині застосовуються при лікуванні ЦД [6], і згідно джерел літератури, містять значну кількість полісахаридів, гідроксикоричних кислот і флавоноїдів [7, 8], можна припустити, що досліджуваний екстракт може виявляти антигіперглікемічну дію.

Метою даної роботи було вивчення антигіперглікемічних властивостей сухого екстракту трави **чорнобривців розлогих** (*Tagetes patula*) за умов гіперглікемії у щурів, модельованої вуглеводним навантаженням.

Матеріали та методи дослідження

Об'єктом для досліджень був **сухий екстракт трави чорнобривців (СЕТЧ)**, який містить флавоноїди (кверцетин, рутин, апігенін, гіперозид), гідроксикоричні кислоти (хлорогенова, кофейна, розмаринова), дубильні речовини, полісахариди, амінокислоти [9].

Дослідження специфічної активності проведено на 30 білих безпородних щурах самцях масою 250 ± 25 г, які були вирощені у віварії і перед початком експерименту протягом 7 днів пройшли акліматизацію в умовах кімнати для проведення випробувань. Утримання тварин відповідало діючим правилам. Тварини отримували стандартне харчування відповідно до діючих норм [10]. З тваринами поводитись згідно з правилами «Європейської конвенції по захисту хребетних тварин, яких використовують для експериментальних та наукових цілей» (Страсбург, 1986 р.). Виведення тварин з експерименту здійснювали декапітацією під легким хлороформним наркозом [11].

Визначення ефективної дози СЕТЧ проводили за умов гострої гіперглікемії, яку моделювали у щурів-